

Կեանքը ճնշում է, կեանքը զոհեր է վերց կութիւնը միլիօնա
նում: Բայց իւրաքանչիւր ճնշում, իւրաքանա
չիւր զոհ անարդարութիւնից չէ տռաջանում և
կայ մէջտեղ և քմահաճութեան հարց, կայ զրկիվը: Մեր, այս
ձգութեանի ծուռ հասկացված բարիքների խ-
րողութիւնը: Ես կարող եմ կատարելապէս ցողութիւն է. իսկ
երջանիկ լինել և այն ժամանակ, եթէ կորց-
նեմ իմ հարատութեան մի խոչոր մասր: Բայց Եւ մենք ասում
ես չեմ ուզում կորցնել և բէվոլէքրի փողը մարդկային պատիւ
ուզգում եմ ճակատիւ: Ես, անկառած, զոհ
եմ: Բայց ինչի զոհ: Ահա հարցը: Հասարակու-
թեան համար նշանակութիւն չէ կարող ունե-
նալ, որ ես շատ մեծ ախորժակի տէր եմ: Հա-
սարակութեան համար մի և նոյն էր, երբ ես
ապրում էի նրա մէջ, իբրև տարեկան հարիւր
հաղարներ եկամուտ ունեցող մի անհատ. նրա
համար բոլորովին մի և նոյն կը լինի, եթէ
այժմ էլ սկսեմ ապրել իբրև հաղարներ միայն
ստացող անհատ: Ես չեմ բաւականանում իմ
դրութեամբ: Որքան օրինաւոր է իմ այդ ան-
րաւականութիւնը, որքան հասարակական լաւա-
գոյն կարգերի տեսակէտից բնական է իմ
դժգոհութիւնը:

Առանց այս հարցերի ոչինչ պարզել չի լինի
Զեկը ուզում է, որ իրան թոյլ տան մեծ հարս-
տութիւն ունենալը նա, որ բեմ, սեփական ա-
խորժակի, սեփական քաշհաճութեան զոհ է և
ոչ թէ անարդարութեան եթէ ես նահատակ
դառնամ այն պատճառով, որ կամեցել եմ
հարստութիւններ զիգել ու զիգել. բայց ար-
ձակ ասպարէզ չեմ դուել, ամենքը իրանց պատ-
րաստականութիւնը չեն ցոյց տուել, այն ժա-
մանակ ինչ չափ կայ այս նահատակութիւնը
յայտնի սահմանների մէջ պահելու համար. Այ-
սօր ես բաւական չեմ, որ իմ միլիօնների մի
մասը գնում է և ատրճանակ եմ վերցնում:
Ինձ չեն թոյլ տալիս նահատակ լինել, ինձ մի-
ջոցներ են տալիս որ ախորժակս, կամքս, քը-
մահաճութիւնս լի ու լի բաւարարութիւն ստա-
նան Բայց վաղը Վաղը ես բէզօլվէրով զին-
ված նոյնպիսի «նահատակ» կը դառնամ հէնց
այն պատճառով, որ ինձ միջոց չեն տալիս իմ
միլիօնների վրա մի կամ նոյն իսկ երկու մի-
լիօն էլ աւելացնելը եւ ինչ Դարձեալ անար-
դարութիւն, դարձեալ զոհ, և այլ այսպիսի
նուիրական անուններ:

Ոչ Միլիոնները, երբ նրանք ծառայում են
անհատի մարմնին, հասարակական վշտի համա-
գամանդներ չեն կարող ունենալ Միլիոնները
այսօր թոյլ են տալիս, որ իրանց տէրը կա-
տարէ իր բոլոր քմահաճութիւնները, անէ ինչ
ուզում է, ինչ կարող է կնարել մարդու միտ-
քը. իսկ վաղը նոյն այդ միլիոնները խեղդում:
ոչչացնում են իրանց տիրոջը. Բախտի խաղ
անուանեցէք այս հանգամանքը թէ քմահաճոյք,
թէ զէպէ ու պատահար,—այդ մի և նոյն է:
Միլիոնները մի բոլորովին արտակարգ, օտար
ու խորթ ոյժ են ներկայացնում: Միլիոնատէր
կարող են լինել միայն անհատներ, հասարա-

«Քիչ է մնում որ արարերէն և պարսկերէն՝
բառերը նրա միջից թուրքերէն բառերը բոլո-
րովին դուրս քշեն։ Պ. Շահթափիմսկի իրաւ-
ուութ ունի գանգատվելու թուրքերէնի մէջ
արար. և պարսկ. բառերի և դասաւորութեան
չափազանց գործածութեան գէմ, բայց ինքն էլ
ուշաք է համոզվի, որ անկարելի է այլապէս
վարվել։ Առանց այդ զգալու ինքն էլ է այդ-
պէս վարվում։ Օրինակի համար մեր վերև
թարգմանօրէն առաջ բերած պարբերութեան
մէջ—(«ինչու ծածկենք և այլն»)—նրա գործա-
ծած բառերի $\frac{1}{3}$ -ից աւելին, գրեթէ կէսը
թուրքերէն չէ, այլ արարերէն և պարսկերէն։
«Շարքի Ռուսի» առաջին համարում նա տպել
էր փետրվարի 26-ի կայսերական մանիֆէստը՝
հետեւեալ վերնագրով։ «Ղ. օսուդար ի մժի է-
րաթօր փադիշահը մը գրն չէ հրիյարի
զի հիւմայուն մանիֆէստի» (մեր
թագաւոր-կայսր արքայի կայսերական և ար-
քաւուան մանիֆէստո)։ Այստեղ ոչ մի

քայլական ստորբէստից; Այսամդ ոչ որ
բառ չը կայ թուրքերէն. Յ-ը ռուսերէնից
են վերցված, միւսները արաբերէնից և
պարսկերէնից: Այս հանդամանքը ցոյց է տա-
լիս, որ բարի փափագը և ձգտումը բաւական
չեն, պէտք է հնարաւորութիւն էլ ունենալ
մտադրութիւնը կատարելու: Մի Շահթախ-
թինսկու յարձակումը օսմաններէնի դէմ մա-
սա մը միայն իբաւացի է: Խնչու է նա վերց-
նում իբրև օրինակ պաշտօնական կամ բիւրօ-
կրատիական լեզուն, որ իսկապէս տաճ ոչ
այնքան իր պարունակած պարսկական և արա-
բական բառերի առատութեամբն է անմարսնի,
որչափ իր պարբերութիւնների անսահման եր-
կարութեամբ և ոճի ու դարձվածքի խրթնու-
թեամբ: Իբրև թուրք գրադէտ, նա պէտք է
հետևի կ. Պօլսի նորագոյն օսմաննան մատե-

բերից չէ կազմված: Այս մաց տալու, որ հասարակութեան առջև վ մէկը անպատճութիւն, փորված, որ կորուստը անխուսափելի սմարում իր միլիօններից մենք մահվան գիրկն ենք դիմում: Անա հսկական զոհ, իսկական նահանակ, մի անտանելի հասկա- թայց բնչ անենք, որ նա յուզմունք ու սարակ մարդիկ հազար րանցում չէ պատճառում: Նա կորչում, գ կազմում: Ե անհետ, առանց աղմուկի ու ցաւաք: Բնչ, միթէ միլիօնն է թեան: Որովհետեւ ոսկի հորթ չը կայ, որ միթէ միլիօնաւոր աշխ տես ոսկին իր վայրենի քմահաւումներից

Հացով ապրողները ան-
Միթէ մեր չարքերի մէջ
օններից զրկվածը և ապ-
տաւաւոր մարդ: Այս, ինչ
հիլինատիրոջ համար, չէ նի վրա, որ մենք ընդունակութիւն չո-
ր հասարակական, բաւակ-
բառնալը: Նա միլինատէր
մեղ նման չէր: Նա իր
թիւններն ունէր և զոհ-
թիւններին: Մենք կարող
ո հոգեքանութիւնը, կա-
ռամասիրել նրան իրեն

չէ փաթթաթում մեր լինքին...
Ի՞նչ տեսակ արդարութիւն է սա, ըն-
ցող:

Զարմացէք: Բայց աւելի զարմացէք այս
կեանքի մէջ պատահող երեսյթների հաս-
կական նշանակութիւնը հասկանալ: Ող-
ենք այստեղ, ուր հարկաւոր չէ և քար-
անսրտութիւն ենք ցոյց տալիս այստեղ
ամեն ինչ արտասունք և կրակ է:
Ի՞նչ տեսակ մարդիկ ենք...

ՏԱՐԱԾՈՒՅԹ ՀԵՂԻՆԱԿԱՐԱՎՈՐ

ԵՐԵՎԱՆԻ ԱՐԴՅՈՒՆ

Ներքին գործերի մինիստրութիւնը ջարկել է զիւղական և քաղաքային հասկական վարչութիւններին հոգ տանել հրաբուկելու առանձին պարտադիր կանոններ դադորժարանների կազմութեան, պահպաժեան և նրանց վրա սանիտարական հսկիթիւն նշանակելու վերաբերմամբ:

Ուուսաց լրագիրները հազորդում են,
զանիական ոստիկանութիւնը մօտ օրեր
ձերբակալի է մի խումբ գողերի և աւա
ների, որոնք պարուկական անցագրերով
սաստանից անցել են Կոպէնհագէն։ Այդ
գիրների ասելով, յիշված խմբին պատկա
ները անուանում էին իրանց կայեր՝ աք
ված Թիւրքահայաստանից։ Նրանք իրը
փողեր էին հաւաքում և, որտեղ կարելի
կողոպտում էին բնակիչներին։ Խմբի բ
անդամներին դանիական ոստիկանութիւնը
զարկեց Գերմանիա՝ պարուկական հիւպա
ներից մէկի մօտ։ Մնունդ չէ առել, արդ
այս լուրը որ և է անգործ թղթակցի հիւ

ի օր ստրուկ ու գերի
ողանում եւ դիմում է
աման ցնցող, սարսուռ
կայ ոսկու զբնգոց, այս-
հասարակ մահկանացու
, որ նա մէկն է հազար-
ունք, որ ընդհանուր դը-
որ հասարակական կար-
իրանց հրէշաւոր կերպա-
ան մէջ, Խեղդող, սար-

Նամանակ կը տեսնէ, որ
դ վիպական գրուածների
տում կայ հեռու մնա-
ների խճողումից, խրթին
ովքոր երկար պարերու-
անսեղի արաբական և
ութիւններից: Նոր ձըգ-
իլի է պարզ և մատչելի
ձեւ նոր հոկ գորումը ու
ների մէջ, նա տարածվում է Ատրպատակա-
և Կովկասից մինչև Հնդկաստան Կալկաթա-
հրատարակվում է մի պարսկերէն լրագիր,
մէջ պատահել ենք թղթակցութիւններ ոչ մ-
Պարսկաստանի, այլ և Կովկասի քաղաքնե-
Արաբերէնի և պարսկերէնի ազգեցութ-
թուրք աշակերտի վրա սկսվում է դպրոցա-
նատարածնից և կիմնաւորվում է նրա մէջ
և անոնք և առաջարկեած անոնք ամբո

սական և բանաստեղծական գրքերի ամբո
երկար գլուխմաների անգիր ամսերովը: Այս ազդե
թեան դէմ անզօր է Ատրպատականի խե
անմշակ թուրքերէնը, որ ոչ իր հաստատուն
բականական օրէնքներն ունի դեռ, ոչ է
որոշ ուղղագրութիւնը:—Պ. Շահթափան
չէ հետեւում իր լրագրում ոչ մի ուղղագրա
կանոնի. նա թողնում է որ իւրաքանչիւր գ
գրէ բառն այնպէս, ինչպէս ինքն է հնչում:
ազատութիւնը մինչև մի առաջի ճան
լատերի է բռն թիւրք բառերի համար, որ

դեռ ևս կանոնի տակ չեն առնված, բայց ո
հիմք և պատճառ չը կայ թոյլ տալու ն
արարերէն և պարսկերէն բառերի նկատմա
ինչպէս այդ մենք պատահել ենք մի և
աշղերում:

Աստվածականի թիւքերէնը՝ այժմ գտնա
է այն շրջանում, որով անցել է Կովկասի հա-
րէնը սրանից կէս դար առաջ Կովկասի հա-
յում է միայն իբրև ըն- այն ժամանակ դեռ ևս որոշ կազմակերպ
թեան լեզու Հետեաբար գրական լեզու չունէին, այլ մի կողմից կը
գրագէտների մէջ շատ էին գրաբարի և արևմտեան հայոց աշխար-
հնք երեք լեզու միան- բարի աղդեցութիւնը և միւս կողմից ջանք-
մ պարտաւորիչ կերպով, անում ժողովրդական կէնդանի բարբառի
արաբերէն, թղթակցում մընքը պահպանել և նրան գրականի վերա-
ւմ են թուրքերէն։ Պարս Այս ջանքերից առաջ եկաւ այժմեան ոռո-
ւ, իբրև գրական միջնորդ հայոց աշխարհաբարը, որը արդէն անչափ
կառմի մասմասանուն նահանգութեան է ու առաջ առաջ է առաջ առաջ է

Քիֆլիսի քաղաքային հասարակական ինքսութիւնը այն տարրական դպրոցների վրա, որոնք պահվում են քաղաքի հաշով, առաջիկայ 1903—1904 ուսումնական տարվայ ընթացքում պէտք է ծախսէ 84,000 րուբլի, Այս գումարից 50,000 րուբլի նշանակված է իրեն ոռօնիկ ուսուցիչներին, իսկ 34,000 րուբլի՝ որպէս վարձ ուսումնաբանական բնակարանների և այլ տնտեսական ծախքերի համար:

Պետերբուրգի Խոնային Բնստիտուտի առաջ-
նական կուրսում այս տարի կը լուսա-
մենը 60 հոգի, որոնցից 50-ը միջնակարգ
դպրոցներում աւարտողներից, իսկ 10 հոգի
աւարձագոյն դպրոցներից:

Սվանէթիայում բորսութեան տարածման
աստիճանը քննելու համար մօտ օրերում
Քութայիսից ձանապարհ կընկնի այստեղ մի
արշաւախումբ որի անդամներն են Քութայի-
սի նահանգական բժիշկը, նահանգական ա-
տեանի խորհրդականներնց մէկը, Լէջումի
գաւառապետը, բժիշկ Օրբելի և այլ բժիշկներ։

What is the best way to get rid of a bad habit? —

Թիֆլիսի քաղաքային ուսումնարանական կու-
միտէտը, քննելով Թիֆլիսի հրէական համայն-
քի միջնորդութիւնը՝ հրէական ուսումնարանին
300 բռւթի նպաստ յատկացնելու մասին քա-
ղաքային միջոցներից, որոշեց յարգել միջնոր-
դութիւնը և տալ խնդրված նպաստը. Այս նը-
պաստը հրէաների ուսումնարանը ստանում էր

և անցեալ ուսումնական տարվայ ընթացքում:

Պալ Դրեսագին, որ այժմ գտնվում է Թիֆլիս-
սում:

1904 թւականի մայիս ամսին լրանում է
վրացիների մէջ գրագիտութիւն տարածող ըն-
կերութեան գոյութեան 25-ամեակը; Այս առի-
թով յիշված ընկերութեան վարչութիւնը ձեռ-
նամուխ է եղել կազմելու ընկերութեան 25-
ամեակը:

առայ կորուսչոք առ պատճել Ե-Ե.

ԱԽԱՎԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մեր քաղաքային վարչութիւնը քաղաքի հաշով ձեռք է բերել ձիեր և աղբակիր նպատակայարմար սայլեր և վարձել է սայլապաններ, որոնք ամեն օր անցնելով քաղաքի բոլոր փողոցներով՝ աղբը քաղաքից դուրս են տանում որոշած տեղերը. Զիերն ու սայլերը ձեռք բերելու

Նալիք է նաև արևմտեան հայերին Նոյնը՝ բնական ընթացքով, պիտի պատահի նաև Ատրպատականի կամ կովկասեան թուրքերէնին, եթէ ի հարկէ «Շարքի Ռուս» յարատեէ և եթէ պ. Շահմախսինսկին եռանդուն հետևողներ ունենայ: Այս թուրքերէնը ևս կրելով մի կողմից արաբներէն և պարսկերէնի և միւս կողմից արդէն կանօնաւորութիւն ստացած և մատենագույն էր:

գրական լոգու դարձած օսմանցին ազդացութիւնը, մի և նոյն ժամանակ կարող է պահպանել իր ժողովրդական բարբառի հիմունքն և ինքնօրէն զարգանալով դառնալ ուսւահպատակ թիւրքերի գրական լեզուն։ Բայց որպէս զի այս զարգացումը կանոնաւոր ընթացք ունենայ, անհրաժեշտ է անընդհատ ջանք գործ դնել դրավրա. Թուրք ձեռնաս գրադէտները պէտք է խմբվեն «Շարքի Ռուսի» շուրջը և ոյժ տան պ. Շահթախմինսկու ջանքերին, Պէտք է գիտնալ, որ մի լեզուի զարգացման աստիճանը նոյն

Եղուով խօսող ժողովրդի մտաւոր յառաջա-
դիմութեան պատկերն է ներկայացնում։
Լեզուի և գրականութեան ծաղկման համար
անհրաժեշտ է ընթերցանութեան տարածումը
ժողովրդի մէջ. դրա համար էլ կարկաւոր է

որքան կարելի է հեշտացնել թուրքերէնի ընթերցանութեան խնդիրը։ Պ. Շահթափինակի մածուշդրութիւն է նուիրել ալս վերջին կէտին և այդ նպատակի համար էլ հնարել կամ յարմարեցրել է իր նոր թուրքական այբուբէնը՝ «Մ է հ մէ դ ա ղ ա Խ ա թ թ ը», որ իրօք արժանի է քննութեան։ Այս մասին մանրամասն կը խօսենք, և մեր դիտողութիւնները կը ներկայացնենք հետեւալ անգամ։

